

บทคัดย่อ

คงหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าที่จะกล่าวว่า ประเด็นปัญหาสำคัญที่กำลังเกิดขึ้นกับสังคมไทยในปัจจุบัน เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร สังคมไทยได้ย่างก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมชราภาพ (Aging Society) เป็นที่เรียบร้อยแล้วนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ที่สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นสูงกว่าร้อยละ 10 ลักษณะดังกล่าวยังมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต เนื่องจาก 'อายุ' เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความต้องการสินค้าและบริการของผู้บริโภค ดังนั้น การเข้าสู่สังคมชราภาพของประเทศไทยจึงน่าจะส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ 'รูปแบบ' การบริโภคที่จะเกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจไทย

การศึกษาแบบแผนการบริโภคของครัวเรือนไทยที่ผ่านมา ยังไม่มีการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างชัดเจน ดังนั้น โครงการวิจัยจึงตั้งประเด็นเพื่อศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการบริโภคที่จะเกิดเมื่อสังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การศึกษาได้ใช้วิธีการที่เป็นทั้งสถิติเชิงพรรณนา รวมถึงวิธีในเชิงปริมาณด้วยแบบจำลองเศรษฐกิจโดยใช้ฐานข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่ถูกจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (The Household Socio-Economic Survey: SES)

จากข้อมูลการสำรวจครัวเรือนฯ พบว่าครัวเรือนผู้สูงอายุ มีแนวโน้มที่จะมีสัดส่วนการใช้จ่ายภายในบ้าน ศาสนาและสังคม สุขภาพ และอาหารภายในบ้าน สูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อครัวเรือนมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น สัดส่วนการใช้จ่ายในการรับประทานอาหารนอกบ้าน การศึกษา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาสูบ เสื้อผ้าและรองเท้า ลดลงอย่างต่อเนื่องตามลำดับ ผลการประมาณค่าสมการเศรษฐกิจด้วยแบบจำลอง Quadratic Almost Ideal Demand System (QUAIDS) พบว่า สินค้าที่มีลักษณะฟุ่มเฟือยได้แก่ ค่าใช้จ่ายในยานพาหนะ อื่นๆ (การบริจจาค) บันทึกลงและสังคม สุขภาพ เครื่องเรือนและค่าใช้จ่ายในบ้าน การเดินทาง เครื่องแต่งกาย และการศึกษา ในขณะที่กลุ่มสินค้าจำเป็น (และสินค้าที่มีคุณสมบัติเป็นหนี้) ได้แก่ อาหารและเครื่องดื่มในบ้าน ที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล อาหารนอกบ้าน เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และยาสูบ

ผลการประมาณการแบบแผนการบริโภคของครัวเรือนไทยในกรณีฐานพบว่า โครงสร้างการบริโภคของครัวเรือนไทยจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญในช่วง 20 ปีข้างหน้า สัดส่วนการบริโภคสูงสุด 5 อันดับแรกได้แก่ การใช้จ่ายประเภทอื่นๆ (การบริจจาค) ยานพาหนะ ค่าใช้จ่ายในที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และ ค่าใช้จ่ายในเครื่องเรือนฯ ตามลำดับ หากวิเคราะห์ถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปของสัดส่วนการบริโภคในสินค้าแต่ละประเภทจะพบว่า สินค้าที่มีสัดส่วนการบริโภคเพิ่มมากขึ้นมีอยู่ทั้งสิ้น 5 ชนิด ได้แก่ ยานพาหนะ เครื่องเรือนฯ สุขภาพ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ และค่าใช้จ่ายในเรื่องบันเทิงและสังคม นอกจากนั้น การเป็นสังคมชราภาพจะทำให้ความต้องการ 'ส่วนเพิ่ม' ที่มีต่อการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มในบ้าน รวมถึงความต้องการที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภคเพิ่มเติมมากขึ้นกว่าในภาวะปกติที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรขึ้นในสังคมไทย

ABSTRACT

The current issue that will be increasingly important for the Thai economy during the next decades relates to impacts of the 'Aging Society'. Thailand has now become the economy that consists of elderly people more than 10 percent since the year 2004. This situation is projected to be continuing hereafter. Because 'age' is one of many factors which determine consumer's demand, the changing in aging structure of the Thai population will significantly affects aggregate demand pattern of the country going forward.

The objective of this study is to examine economic impacts from the upcoming change in Thailand's population structure to the pattern of aggregate demand. We have employed both simple descriptive statistics method as well as econometric model to gain better understanding of consumers' behavior at micro-level. Pooled cross-section data of the Household Socio-Economic Survey (SES) were obtained from the National Statistical Office (NSO), and have been extensively used in this study.

From the survey, we found that households with elderly tend to spend more on some particular goods, including housing expenditure, religious and community, health care, and food prepared at home. Expenditures on dining out, education, alcohol, tobacco, and clothing & footwear seem to decrease with rising average age of the household. Estimated results from the Quadratic Almost Ideal Demand System (QUAIDS) show that luxury goods are purchase of vehicles, other expenditures (e.g. donation), entertainment & community, furniture, transportation, clothing, and education. On the other hand, households' necessary (and addictive) goods are food in-and-outside home, housing & utilities, personal expenses, alcohol, and tobacco.

The based case projection indicates that pattern of aggregate consumption will significantly change during the next 20 years. The top five of highest consumption share include other expenses (e.g. donation), purchase of vehicles, housing expenses, transportation, and furniture, respectively. In terms of the growth, there are also five goods those size of the consumption share will be larger. They are purchase of vehicles, furniture, health care, other expenses, and entertainment & community. Compared to the case in absence of aging society, the study also found that changing in Thai population structure also leads to additional demands for food prepared at home and housing expenses.